

Vi drar det samme lasset

Tidlig på nyåret ble Psykiatriboken sluppet på markedet. For undertegnede var det flere ting ved boka som vakte interesse: de profilerte forfatterne er det ene og tittelen det andre. Vi får allerede ved å lese tittelen på boka en lovnad om at psykiatribegrepet fanges inn under en bred kontekstuell paraply. Psykiatri er fra første side forstått som faget om det komplekse samspillet mellom et menneskes sinn og et menneskes kropp i et samfunn i en gitt historisk og kulturell epoke. Klarer forfatterne på en overbevisende måte å leve opp til det den ambisiøse og komplekse tittelen gir løfter om?

Formale sider

Boka tar for seg hele fagets bredde, fra psykiatriens biologiske grunnlag til mer samfunnsrettet forebyggingsarbeid. Forfatterne redegjør generelt for det felles faglige grunnlaget vi står på som helsearbeidere – om det å *forholde seg*, psykisk helsevernloven og den psykiatriske undersøkelsen – til det mer spesifikke – angstlidelsene og om overgrep og traumatisering. Dette fungerer godt og boka er ryddig og oversiktlig hele veien.

Det meste er skrevet av de tre forfatterne, men de har også trukket inn ni andre relevante fagpersoner som er spesialister på sitt felt: som Kari Lossius (spesialist i klinisk psykologi og leder av Bergensklinikken) som skriver om rusbehandling, Line Stånicke (psykologspesialist og kandidat ved Psykoanalytisk institutt) skriver om selvmord og selvmordsvurdering, og Aslak Syse (lege og professor i rettsvitenskap) skriver om psykisk helsevernlovene.

Skarpe penner

Forfatterne fører gjennomgående skarpe penner. For så vidt ikke overraskende med tanke på hovedforfatterens samlede produksjon som skribenter, fagbokforfattere og samfunnskommentatorer.

Psykiatriboken bærer preg av å være forfattet og redigert av tre svært kunnskapsrike klinikere med god begrepsforståelse og variert og analyserende språk hele veien. En blir ikke servert forenklede løsninger på faget, men tilbys heller et språk og en grunnholdning som hele tiden er med å utvide forståelsen for kompleksiteten i faget, av samspillet sinn, kropp og samfunn.

Det beste eksempelet er den vitenskapsteoretiske og pågående filosoferende diskusjonen om hva psykiatri egentlig er for noe. Forfatterne er opptatt av å la faget leve i spennet mellom et innenfraperspektiv og et utenfraperspektiv. En trenger oppmerksomhet og vårhet for subjektivt opplevde indre tilstander hos den hjelpetrequende innenfor en gitt historisk-kulturell kontekst (innenfraperspektivet), og samtidig et mer klassifiserende, empirisk og diagnostisk kunnskapsakkumulert perspektiv, for eksempel i forhold til forskjellige typer behandlingsformer til forskjellige typer lidelser (utenfraperspektivet). Min følelse når jeg leser boka er at den stadig pågående og begrepsanalyserende holdningen basert på verdinøytral vitenskapelig kunnskap er med på å dempe splittelser i faget og i det norske psykiske helsevernet i all dets forskjellighet.

Det skinner riktignok igjennom en dybdepsykologisk og psykodynamisk orientert holdning «i bønn» hos forfatterne (ikke minst gjennom bruken av mentaliseringsbegrepet som en slags rød tråd). Men alle faglige retninger, metoder, fremgangsmåter og håndtering av ulike typer lidelser eller problematikk i psykisk helsevern får en rettmessig plass. Og det gir meg som leser følelsen av at vi, helsearbeiderne, drar det samme lasset. Vi er i samme båt. Men der er rom for forskjellighet!

Min egen uro

Forfatterne demper ned betydningen av den opprinnelige hierarkiske maktbalansen i psykiatrifaget og psykiatriutøvelsen når de vil forstå og definere dagens mer humanistiske og flate psykiatri. Tidligere var overlegen og psykiateren en selvskreven leder med både definisjonsmakt og gudelig autoritet, men boka vektlegger mer dagens tverrfaglige samspill – psykisk helsevern må være tuftet på en grunnleggende dialogbasert praksis utført av profesjonelle hjelpere fra ulike fag og utdanninger. Det medisinske har ikke, og skal ikke lenger ha, hegemonisk makt.

Men boka fikk meg til å bli klar over min personlige indre uro over egen psykologfaglig praksis: Burde jeg kunnet foreta en allmenn fysisk helsesjekk eller foreskrive psykofarmaka i likhet med legen og psykiateren? Gir psykologen god nok «psykiatrisk behandling» uten denne kompetansen? Burde vi som faggruppe ta opp igjen diskusjonen om psykologen bør foreskrive medisiner? Burde vi, med vår grundige psykolog-utdannelse, løfte høyere temaet om psykologen som maktutøver i dagens psykiatri? Den røde tråden i vår utdannelse er jo nettopp individets tilblivelse gjennom det komplekse samspillet sinn – kropp – samfunn, naturvitenskap og humanvitenskap hånd i hånd. Min mening er at psykologutdannelsen gir den beste forutsetningen til å ha makt og myndighet i dagens psykiske helsevern, men foreskrivningsretten legger en begrensning på enkelte av psykologens aktuelle arbeidsoppgaver, for eksempel i en akuttpsykiatrisk hverdag. Skulle vi rett og slett blitt noe mer medisinske?

Boka løfter opp de ulike praksisene som rommes under begrepet psykiatri. Legen og psykiateren har rett og myndighet til å utføre alle dets ulike oppgaver, på psykologen er der lagt begrensninger. Er det bra for psykiatrien – og for pasientene?

Lykkes boka?

Boka gir en lettfattelig og leservennlig innføring i dagens norske psykiatri på de fleste nivåer, fra det mikrobiologiske til det historisk-kulturelle. At den favner så bredt, begrenser selvfølgelig muligheten for å gå enda mer i dybden på enkelte temaer, men dette er heller ikke å forvente av en innføringsbok

i psykiatri. Den er svært godt skrevet, og har hele veien en rød tråd som handler om psykiatrifagets spenning mellom det humanvitenskapelige og det naturvitenskapelige. En slik åpen problematisering er med på å gi meg kunnskapstørst på en bedre forståelse av det komplekse samspillet mellom biologi og samfunn, mellom byråkrati og nasjonale retningslinjer, mellom 1800-tallets hysteri og nåtidens pandemi av depresjoner og andre stemningslidelser. Jeg vil derfor konkludere med at forfatterne lykkes i sitt psykiatriske opplysningsprosjekt, og anbefaler boka til andre, så vel den dynamisk orienterte korttids-individualterapi-praktiserende psykologen i Sandvika som til den kognitivt atferdsorienterte kommunepsykologen i Grong. Forfatterne setter en ny standard for profesjonell psykologisk og psykiatrisk samhandling.

Anmeldt av Henrik Kamphus